

N. A. Berdyaev'te Kötülük Problemi ve Teodise

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Atasoy

nesrinerturk@sakarya.edu.tr

Sakarya Üniversitesi

Felsefe Bölümü

“Kabul edemediğim şey Tanrı'nın varlığı değil...
Ben sadece O'nun yarattığı dünyayı kabul
edemiyorum.”

İvan Karamazov

Özet

Max Weber, metafizik Tanrı anlayışının “teodise için kökü kazınamaz bir talep” yarattığını öne sürer. Benzer şekilde Augustinus da “Kötülüğün kaynağı nedir?” sorusunun kendisini erken yaşlardan itibaren endişelendirdiğini, onu yıpratıcı ve sapkınlar (heretic) topluluğuna sürükleyen sorunun bu olduğunu yazar. Augustinus, ancak Hristiyan Platoncu terimlerle, buna tatmin edici bir yanıtla sahip olduğunda, Katolik Kilisesi'ne geri döner.

Augustinus'un deneyiminin ıstırapı ve Weber'in içgörüsü Berdyaev'in düşüncesinde kesişir. Berdyaev, Augustinus gibi kötülüğün ortaya çıkışıyla derinden ilgilenir ve Weber gibi, bir Hristiyan teist pozisyonunun kötülük ve acı konusunu ele alması gerektiğine inanır. Berdyaev bu görevi “Tanrı'nın savunulması” olarak adlandırır. Bu çalışmada Berdyaev'in Tanrı, kötülüğün kaynağına ilişkin görüşleri ve Tanrı Savunması'sı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teodise, Tanrı, Ungrund, Özgürlük, İsa Mesih, Büyük Engizisyoncu, Dostoyevski, Berdyaev

The Problem of Evil and Theodicy in N. A. Berdyaev

Abstract

Max Weber argues that the metaphysical conception of God creates "an ineradicable demand for theodicy." Similarly, Augustine asked, "What is the source of evil?" He writes that the question worried him from an early age, that it was the problem that wore him down and dragged him into the community of heretics. Augustine returns to the Catholic Church only when he has a satisfactory answer to this, in Christian Platonic terms.

The suffering of Augustine's experience and Weber's insight intersect in Berdiaev's thought. Berdiaev, like Augustine, is deeply concerned with the emergence of evil and, like Weber, believes that a Christian theist position should address the issue of evil and suffering. Berdiaev calls this task "the defense of God". In this study, Berdiaev's views on God, the source of evil, and God's Defense are discussed.

Keywords: Theodicy, God, Ungrund, Freedom, Jesus Christ, Grand Inquisitor, Dostoevsky, Berdiaev

Giriş

"Bizim dünyamız kötülüğün hüküm sürdüğü bir dünyadır.(...) İnsan dünyadaki kötülüğün ve anlamsızlığın baskısı altındadır. Kötülüğün varlığı Teodise'nin, Tanrı'nın savunusunun merkezinde durur. Tanrı neden kötüye tahammül eder, kötülüğün galip gelmesine neden izin verir? Dünyanın tek hükümdarı Tanrı değil, Şeytan gibi görünüyor" (Berdyaev, 2006a:260) diye yazar Berdyaev. O, ateizmin en ciddi ve haklı sebebi olarak, Tanrı'nın savunulması problemini ortaya çıkaran, dünyadaki kötü/kötülük ve acının varlığını görür. Ona göre Teodise'nin problemi olarak acı, ıstırap problemini hiç kimse Dostoyevski kadar keskin bir biçimde ortaya koymamış ve hiç kimse bu problemin içsel diyalektiğini onun kadar güçlü biçimde açığa çıkarmamıştır.

Berdyaev'de Teodise Konusu

Berdyaev kendisini hayatı boyunca en çok uğraştıran problemin de Teodise olduğunu belirtir. İvan Karamazov'u çılına çeviren, çocuğun gözündeki yaş karşısındaki duygularını kendi duygularına çok yakın bulur. İvan Karamazov, Tanrı'yı değil, Tanrı'nın yarattığı dünyayı reddeder. O, hiçbir dünya düzeni, hiçbir dünya ahengi uğruna tek bir canlı varlığın haksız ıstırabına, ölümüne işkenceye maruz kalmış çocuğun gözündeki yaşa katlanamaz. Ona göre dünya ahengine giriş bileti iade edilmelidir. Temelinde haksız ıstırap bulunuyorsa eğer, dünyanın yaratılmamış olması gerekir. Dünya ise haksız ıstıraplarla, gözyaşlarıyla, kefareti ödenmeyen kötülle/kötülüklerle doludur (Berdyaev, 2002:542). Bununla ilgili şunları yazar Berdyaev: "Kişiye önerilen dünya ahengi tesellisi bende daima öfkeye sebep olmuştur. Bu konuda en çok Dostoyevski'ye yakınım ve sadece İvan Karamazov'un değil yeraltındaki adamın yanında durmaya hazırım. 'Genel' hiçbir

şey 'bireysel' varlığı onun talihsiz kaderinde teselli edemez" (Berdyaev, 2006:316-317). Ona göre teodise ile ilgili olan bu problemin teolojik öğretiler tarafından çözümlüşünden daha hazin bir şey yoktur. Biri daha çok diğeri daha az olsa da, hepsi evrensel-genelin bireysel-tekil üzerindeki hâkimiyeti ilkesine dayanır. Onlara göre, evrensel-genelde, dünya düzeninde, dünya ahenginde adalet, güzellik/güzel, akıl, inayet hüküm sürer, adaletsizlik, haksızlık, akılsızlık, ıstırap, çirkinlik sadece bütüne tabi olmak istemeyen parçalarda bulunur. Kötüyü parçalarla ilişkilendiren bu bakış açısını ifade edenlerden biri Aziz Augustinus'tur. İvan Karamazov'a benzer şekilde Berdyaev de "Dünya düzeni, dünya ahengi fikrinin kendisi nasıl bir değere sahiptir ve bir kez olsun kişinin haksız ıstırabını haklı çıkarabilir mi?" diye sorar (Berdyaev 2002:543).

Berdyaev, en kabul edilemez biçiminde gizli panteizm olarak gördüğü rasyonel teolojinin geleneksel Tanrısal Takdir öğretisine karşı son derece eleştireldir. Ona göre bu öğreti, Tanrı'yı dünyadaki her parçayı, her bireyselliği genel dünya düzenini kurmak için, Tanrısal şans ve şöreti adına bütünü yönetmek için kullanan Mutlak hükümdara dönüştürür. Dünyadaki parçalar tarafından katlanılan her ıstırap, her haksızlık/adaletsizlik her kötülük bu şekilde savunulur. Eğer der Berdyaev, Tanrı-Pantokrator her kötude, her ıstırapta, "kolera ve vebada, engizisyonda, işkencede, savaşta, istilada bulunuyorsa" böyle bir Tanrı'ya inanmamalı ve ona karşı isyan haklıdır (Berdyaev, 2002:189). Berdyaev Tanrı'yı dünya ahenginin yaratıcısı, Mutlak hükümdar olarak gören teolojik öğretilerin dünya ile ilgili Tanrısal Takdir'i rasyonelleştirdiğini ve bunun hem Tanrı'nın onuru hem de insanın onuru için aşağılayıcı ve yaralayıcı olduğunu düşünür. Ona göre Tanrı dünyanın Efendisi, Pantokrator, Dünyanın Egemeni değildir, sözde dünya düzeni ve sözde dünya bütünü'nün ahenginin yaratıcısı da değildir (Berdyaev, 2002:543). Tanrı Mutlak güç ve iktidar sahibi olarak bu dünyanın yöneticisi de değildir (Berdyaev 1993:189). Tanrı bu objektifleştirilmiş dünyanın hiçbir yerinde etki etmez. O, bu düşmüş dünyanın Yaratan'ı değildir. O, kolera ve vebada, dünyaya eziyet eden düşmanlıkta, kinde, nefrette ya da cinayette, savaşta, işkencede, şiddette, özgürlüğün ezilmesinde ya da kaba cahilin karanlığında bulunmaz ve orada etki etmez. Bu tür öğretiler insanı ateizme bile götürür. Daha hassas bilinç onları kabul edemez. Tanrısal Takdir'le ilgili bu tür öğretiler ya kötüyü reddeder ya da bütün sorumluluğu Tanrı'ya vermek zorundadırlar (Berdyaev, 1952:150).

Berdyaev Tanrı'yı insanın var oluşunun anlamı olarak görür. Ona göre parçayı baskılayan ve kişiliği araca dönüştüren dünya düzeni Tanrı tarafından yaratılmamıştır, o, objektifikasyonun,

yabancılaşmanın, dışlaştırmanın ürünüdür. Dünya düzeni hiçbir şeyle savunulamaz. Dünya düzeni, dünya ahenginin hiçbir varoluşsal anlamı yoktur. Bu, özgürlüğün daima karşı koyduğu determinizmin/belirlenimin krallığıdır. Tanrı asla zorunlulukta değildir, o daima özgürlüktedir, sadece özgürlük aracılığıyla eyler (Berdyayev, 1993:58); Tanrı daima kişidedir, asla dünya bütününde değildir. Tanrı, insanın ıstıraplarını sözde haklılandıran dünya düzeninde değil, kişinin gerçekleştirilmesi savaşında, bu dünya düzenine karşı olan savaşta hareket eder. Tanrı, somut varlıklar (var olanlar), kişiler, yaratıcı varoluşsal merkezler yaratmıştır, bu varlıkların düşüşünü, objektif alana atılışlarını gösteren dünya düzenini değil. Tanrısal olan ‘parçalar’da açığa çıkar, asla ‘bütün’de değil, daima bireysel olanda, asla genelde değil, Tanrı’yla hiçbir ilgisi olmayan dünya düzeninde değil, ıstırap çeken kişinin dünya düzenine karşı isyanında, özgürlüğün zorunluluğa karşı isyanında açığa çıkar: “Tanrı, çocuğun gözündeki yaşadır, o yaşı kendisi aracılığıyla savundukları dünya düzeninde değil” (Berdyayev, 2002:554).

Berdyayev, ateizmin kaynağı olarak geleneksel teolojilerin özgürlük anlayışlarını görür. Ona göre özgürlükle ilgili en kabul edilmez olan katafatik (pozitif) teolojinin argümanlarıdır. Katafatik teolojiye göre insan özgürlüğünü Tanrı’dan almıştır. Dünyadaki kötülüğün kaynağını özgürlükte gören bu anlayışa göre, özgürlükle birlikte kötülük yapma eğiliminin de Tanrı tarafından insanın içine yerleştirilmiş olduğu, Tanrı tarafından belirlenmiş olduğu sonucu çıkar. Bu teodiseyi imkânsız kılar çünkü buna göre dünyadaki kötülüğün ve ıstırapın sorumlusu Tanrı olur. (Berdyayev, 1939:7). Bu teolojinin kendisine yüklediği Her Şeyi Bilen olarak Tanrı, dünyada özgürlükten doğacak tüm kötülükleri, tüm acı ve ıstırapları, ölümden sonra da birçok insanın çekeceği ebedi acıları önceden bilir. Demek ki Tanrı insanı ve dünyayı bu korkunç şartlarda yaratmaya razı olmuştur. Berdyayev bunu ateizmin en önemli ve geçerli sebeplerinden biri olarak görür. Tanrı insana özgürlük verir ve ondan çağrısına cevap bekler. Bu Tanrı’nın kendi kendisinden cevap beklemesi demektir. Zaten bildiği bir cevabı beklemesi de Tanrı’nın kendi kendisiyle oyunundan başka bir şey olmaz” (Berdyayev, 2005a:39). Berdyayev bunun Sır’ın rasyonelleştirilmesi olduğunu belirtir; bunun da kaçınılmaz olarak ebediyette birileri için kurtuluşun, diğerleri için ebedi azabın önceden belirlendiği sonucunu dayattığına işaret eder. Sır’ı rasyonelleştirerek teodise probleminin çözümünü imkansız kılan, insan hayatını, dünya sürecini anlamdan yokun bırakan tüm öğretileri reddederek şöyle yazar: “... vardığım temel metafizik fikir, özgürlüğün varlığa önceliğidir. Bu aynı zamanda, varlık değil özgürlük olan tinin önceliği demektir. (...) Özgürlük varsa, o varlık tarafından belirlenmiş olamaz (Berdyayev, 1993:108). Berdyayev, özgürlüğün kaynağına,

Ungrund'u (Hiçlik) koyar. Ungrund Alman mistik düşünür Boehme'den devşirdiği, rasyonel bir öğreti olmaktan çok sembollerin dilini kullanan bir mit, bir vizyondur.

Boehme'ye göre Ungrund “hiçliktir, ebediyetin temelsiz gözü aynı zamanda hiçbir şeye dayanmayan iradedir, bir-şey olma arzusu olan Hiçliktir. Ungrund aynı zamanda karanlıkta özgürlüktür” (Berdyaev, 1930:48). “Hiçlik ‘bir-şey’den daha derin ve birincildir. Bu durumda kötü olmayan karanlık, ışıktan daha derin ve birincildir ve özgürlük tüm doğadan daha derin ve birincildir” (Berdyaev ,1952:107). Ungrund, ebedi sessizlik/sükûttur; çünkü bütün antinomileri içerse de, bütün zıtlıklar hala uyum içindedir. Çünkü onlar sadece olanaktır, henüz ayrışmamışlardır, fiilen bir-şey değildirler (hiçtirler). Ungrund, Varlığın ilk kaynağı, ilk temeli olmasına rağmen, Varlığın kendisi değildir; o, Varlığın kendisinden doğduğu temelsizlik, dipsizliktir (uçurumdur). Böylece saf potansiyel, aktüalite olarak Ungrund, Varlık'tan öncedir ve Tanrı ve yaratılanın gözünde, özünde bulunur (Boehme, 1912:3-16). Ungrund öncelikle karanlıkta irade ya da özgürlük olarak anlaşılmalıdır. Tanrı'da, Tanrı'dan daha derin olan ilksel/temel karanlık uçurumdur ve onun içinden teogonik süreç (Tanrı'nın doğumu) gerçekleşir” (Berdyaev, 1994:350). Ungrund, kişisel yaratıcı Tanrı değil, tanrısal hayatın başlangıcı, kendi kendini yaratma (oluşturma) ve Varlık ve Tanrısal'ın açığa çıkma/ifşa sürecidir (Boehme, 1654:26). Ungrund, hem tinsel hem maddi evrenin temelsiz temelidir. Varlık'ın ortaya çıkması, karşıtların ortaya çıkmasıdır; o aynı zamanda, başkalarını dışlayarak, bazı olanakların aktüelleşmesini ifade eder.

Berdyaev, Boehme'den ödünç aldığı Ungrund öğretisini onda belirli değişiklikler yaparak kabul eder. Ona göre Ungrund, Tanrı'da irrasyonel, karanlık bir ilke değil, Tanrı'nın dışında, Tanrı'dan bağımsızdır. Berdyaev yaptığı değişikliği şu sözlerle ifade eder: “Boehme'ye göre Ungrund (...) Tanrı'da bulunur, bende ise o, Tanrı'nın dışındadır” (SP 108). Berdyaev'te Ungrund, irrasyonel imkan (potansiyellik) olarak birincil özgürlük olur. Bu, birincil (temel) özgürlük Tanrı tarafından yaratılmamıştır; hem Tanrı'nın hem de tüm yaratılanların öncesinde ‘vardır’. Tanrı, dünya ve insanı Ungrund'tan (Hiçlik, uçurum, temelsizli) yaratmıştır. Ungrund (Hiçlik) Varlığın da Varlık-olmayanın (non-being) da potansiyel olarak bulunduğu, varlık-olmayan ile Varlık'ın ayırt edilmemiş/farklılaşmamış, homojen halde buldukları uçurumdur. O, aynı zamanda her şey olan hiçliktir, formsuz olanaktır.

Tanrı'nın, Ungrund, Hiçlikten gelen, kendisinin yaratmadığı, meonic özgürlük üzerinde hiçbir gücü yoktur. “Tanrı, hem iyiyi hem de kötüyü içeren Hiçlik (Ungrund) üzerinde mutlak güç sahibi

değildir” (Berdyayev, 1952:108). Bu nedenle kötülüğün kaynağı Tanrı değildir. Kötülük özgürlükten doğar ve Tanrı, Ungrund’tan (Hiçlik) kaynaklanan özgürlükte potansiyel olarak bulunan kötüyü, özgürlüğün kendisini ortadan kaldırmadan yenemez. Kötülüğün olmadığı dünyada özgürlük de olmazdı ve insan da iyi bir robot olurdu. Ancak Tanrı iyi bir robot değil, kendisine özgürce cevap veren, özgür insanı arzular. Bu nedenle dünya trajiktir ve onda kötülük hüküm sürer ve bu nedenle trajedi daima özgürlükle ilgilidir. Berdyayev, insanı dünyanın trajedisiyle uzlaştıran yegâne şeyin Tanrının ıstırapı olduğunu söyler. Tanrı, insanın özgürlüğü adına, insanı özgürlükten mahrum etmemek adına kötülüğe tahammül eder. Tanrı, insanla birlikte acı çeker, yarattığı varlığın kaderini paylaşır. Dünya ve özlediği, sevdiği insan için kendini kurban eder.

Tinsel yolculuğu boyunca kendisine eşlik eden, Hristiyanlık anlayışını biçimlendiren ve sadece felsefesini değil tüm hayatını da etkileyen Dostoyevski’nin romanlarına ve öykülerine duyduğu yakınlık Berdyayev’in Tanrı’yı, Dostoyevski etkili perspektiften incelemesiyle sonuçlanır. Büyük Engizisyoncu Öyküsü, Berdyayev’in İsa Mesih karakterini, Tanrı’nın kötülüğe verdiği tepkisini ve tinin özgürlüğü anlayışının temelinde bulunur. Berdyayev “Çeşitli başlıklı kitaplarında ve hayatının farklı dönemlerinde, ilham, başlangıç noktası ya da bir argümanın düğüm noktası olarak Öykü’ye tekrar tekrar döner” (Lowrie, 1960: 257).

Büyük Engizisyoncu Öyküsü

Büyük Engizisyoncu Öyküsü, İvan Karamazov’un kardeşi Alyoşa’ya anlattığı bir öyküdür. Öykü, Engizisyon’un en kızışmış olduğu zamanda, 16. yy. da İspanya’nın Sevilla şehrine İsa Mesih’in gelişini anlatır. Bu, Kutsal Kitap’ta müjdelenen ‘ikinci gelişi’ değildir. “O sadece, bir an için olsun, şafakları alevlere bürünmüş bir ülkede evlatlarını görmek istiyordu. On beş yüzyıl önce yaptığı gibi, içi sonsuz merhametle dolu, bir daha aralarında dolaşmayı, yanlarında olmayı istiyordu” (Dostoyevski, 2009:376). Halk onu hemen tanır ve etrafını sarar. İsa Mesih yine mucizeler yapar – hastalar şifa bulur, kör bir adamın gözleri açılır, ölü bir kız dirilir vb-. Olanları uzaktan seyreden Büyük Engizisyoncu’nun emriyle İsa Mesih muhafızlar tarafından yakalanır ve zindana atılır. Gece olduğunda elinde bir meşaleyle Büyük Engizisyoncu zindana tutuklunun yanına iner.

Berdyaev, Dostoyevski'nin burada kullandığı sanatsal tekniğe hayrandır. “İsa bütün süre boyunca gölgede, tek kelime etmeden durur. Olumlu dini fikir ifadesini sözlerde bulamaz. Özgürlükle ilgili hakikat dile gelmez” (Berdyaev, 2005b:543). Güçlü, teolojik ve politik argümanlarla, belirli bir planın gerçekleşmesine yönelik iradeye dayanarak, açık ve tutarlı konuşan, tartışan Büyük Engizisyoncu'dur; ancak İsa Mesih'in sessizliği, Büyük Engizisyoncu'nun güçlü argümanlarından daha ikna edicidir. “Öykü'de iki temel ilke karşı karşıyadır: özgürlük ve zorunluluk, hayatın anlamına inanç ve inançsızlık, Tanrısal sevgi ve insanlara yönelik Tanrısız merhamet, İsa ve Deccal”(Berdyaev, 2005b:544).

Dostoyevski İsa'ya düşman olan fikri en saf haliyle ele alır. O, ululaşmış Büyük Engizisyoncu'nun görüntüsünü resmeder: O [Büyük Engizisyoncu], insanları seven ve büyük acıyla kıvranan çilecilerdendir. O çilecidir, aşağı, maddi iyilik arzularından kurtulmuştur. O fikrin insanıdır. Onun kendi sırrı vardır. Bu sır Tanrı'ya, dünyanın Anlamına, insanların uğruna acı çekmesine değmeyen hiçbir şeye inanmamaktır. İnancını kaybederek Büyük Engizisyoncu, kalabalık insan kitlesinin İsa Mesih'in açığa çıkardığı özgürlüğün yükünü taşımaya gücü olmadığını hissetmiştir. Ona göre özgürlüğün yolu ağır, çileli, trajiktir; o kahramanlık gerektirir. Özgürlük, insan gibi değersiz, zavallı bir yaratığa göre değildir. Büyük Engizisyoncu Tanrı'ya inanmaz ancak insana da inanmaz. Bunlar ise bir ve aynı inancın iki yüzüdür. “Tanrı'ya inancın kaybolmuşsa eğer, artık insana da inanamazsın. Hristiyanlık sadece Tanrı'ya değil, insana da inancı gerektirir. Hristiyanlık Tanrı-insanlığın dinidir” (Berdyaev, 2005b:544). Büyük Engizisyoncu insan adına, en aciz insan adına, aslında inanmadığı insan adına Tanrı'ya isyan eder. İsa Mesih'i, insanlara özgürlüğü yükleyerek onları sevmiyormuş gibi davranmakla suçlar. Çünkü ona göre İsa insanları sevseydi eğer, onları özgürlükten mahrum bırakırdı: “Sen insanların özgürlüklerini ellerinden alacak yerde bunu daha da artırdın. (...) İnsan için vicdan özgürlüğü kadar çekici, ama o kadar da azap verici şey yoktur. Oysa Sen vicdan huzuruna güvenilir bir temel sağlayacak yerde, en olmayacak, kararsız, karanlık, insan gücünün üstünde birtakım şeyler peşine düştün. Bununla insanları sevmezmiş gibi hareket ettin. (...) İnsanların mutlu olmaları için vicdanlarını rahatlatmak yani seçme özgürlüklerini almak gerekir.” (Dostoyevski, 2009:383). O, özgürlüğü taşıyamayan kum gibi sayısız olan çoğunlukla ilgilidir.

Büyük Engizisyoncu İsa'yı, Şeytanın üç ayartmasını reddettiği için de suçlar. Bu ayartmalarda insan doğasının çözümlenmemiş ve tarihleşmiş çelişmelerinin üç şekli gizlidir. İsa onları insanın

özgürlüğü adına reddetmiştir, insanın ekmek, mucize ve yeryüzü krallığının kölesi olmasını istememiştir. Büyük Engizisyoncu insanın mutluluğu ve huzuru adına üç ayartmayı da kabul eder ve bunu yaparak özgürlükten vazgeçer. Öncelikle çöldeki kumları ekmeğe dönüştürmeyi kabul eder. O, insanın ruhunu iyi tanır ve bilir ki insan, İsa'nın sandığı gibi göksel ekmek peşinde değil, dünyadaki nimetlerin peşindedir (Dostoyevski, 2009:382). Büyük Engizisyoncu'nun sırrı, ruhunun İsa ile değil Deccal'la birlikte olmasıdır (Dostoyevski, 2009:386).

“Engizisyoncu sözünü tamamlayınca bir süre Mahpusun karşılık vermesini bekler. Sessizliği sıkılmaktadır onu. Mahpus derin, sakın bakışını ihtiyarın gözlerine dikerek onu dinliyor, besbelli karşılık vermek istemiyordu. Ama ihtiyar sert, acı da olsa bir karşılık bekliyordu. Birden Mahpus ona yaklaşarak kansız, doksan yıllık dudaklarından sessizce öpüyor. Yanıtı bu oluyor... İhtiyar tepeden tırnağa sarsılıyor. Dudakları kıpırdanıyor, kapıyı açarak, ‘Git ve bir daha gelme,’ diyor O’na. ‘Hiç gelme... asla, hiçbir zaman!..’ Mahpus şehrin karanlığında kayboluyor” (Dostoyevski, 2009:394).

Berdyayev, Hristiyanlık tarihinde ve kiliselerde dünyevi iyiler, dünyevi hakimiyet adına tinin özgürlüğünün reddini ve Büyük Engizisyoncu'nun ayartmalarını, dini hayatta, dini hayatla bağdaşması imkansız olan kesin kriterler ve güvence arayışları, Tanrı sevgisinin sembolik biçimlerinin Tanrı'nın Krallığı'nın gerçek arayışlarının yerini aldığı görür. Ona göre Büyük Engizisyoncu Öyküsü, dünyadaki iki prensibin –İsa ve Deccal, özgürlük ve zorunluluk-mücadelesini mükemmel şekilde tasvir eder. Büyük Engizisyoncu, ‘zorunluluk prensibi’ nin kişileştirilmesidir. “Büyük Engiziyoncu”, farklı şekillere bürünen (Katoliklik ve genel olarak dini otorite; Komünizm, Faşizm vb. tüm totaliter rejimler) özgürlüğün düşmanı olan dünyevi ilkedir (Berdyayev, 1993:193). Bu, İsa'nın kurtarıcılığının gerçekleşmesinin insanlığın tek bir kilise otoritesine itaate zorlanmasıyla yerine gelebileceği tehlikeli fikridir. Diğer yandan İsa Mesih, Tanrı-insanın, özgürlüğün, tinsel özgürlüğün imajıdır.

Berdyayev, teodise probleminin çözümünün objektifleşmiş dünya düzenindeki objektifleştiren düşünce için imkânsız olduğunu belirtir. O sadece Tanrı'nın özgürlük, sevgi ve kurban olarak açığa çıktığı, insanla birlikte acı çektiği ve dünyadaki adaletsizliklere, dünyanın dayanılmaz ıstıraplarına karşı savaştığı varoluşsal düzlemde çözülebilir. “Dünyadaki tüm kötülükler, mutsuzluklar ve acılar Takdir Eden Tanrı ve Dünyanın Hâkimi Tanrı fikriyle savunulamaz ve savunulmamalıdır” (Berdyayev, 2002:547). Kötülüğün varlığının göstergesi olan dünya hayatındaki acı ve ıstırap,

Berdyaev'e göre insanlığın geçtiği büyük bir dini okuldur, özgürlüğün sınanmasıdır. Kötülüğün varlığı sadece Tanrı'ya inancımıza engel değildir, o aynı zamanda Tanrı'nın varlığının, bu dünyanın tek ve nihai olmadığına kanıtıdır. (Berdyaev, 2006:329). "Tanrı'ya sadece eğer Tanrı-Oğul –kurtarıcı, kendini kurban eden sevginin Tanrısı ise inanabilirsin. Tanrı-Oğul'un kefareti için çektiği acılar Tanrı'nın insanla uzlaşması değil, insanın Tanrı'yla uzlaşmasıdır. Sadece acı çeken Tanrı bizi acılarla uzlaştırabilir" (Berdyaev, 1993:190). İsa'nın kurban oluşu, dünya ve insan içindir, insanın ve dünyanın Tanrı için kurban edilmesi değildir (Berdyaev 2007:421).

Sonuç

Berdyaev'in düşüncesinde insanın tarihi göksel tarihin bir unsuru olarak ele alınır; çünkü insanın özgürlüğünün trajedisi, tanrısal sevginin acılarının tarihidir. Berdyaev, tarih teolojisini, özgürlük teolojisi olarak sunar. Golgota'daki Çarmıh, onun, tarih ve özgürlük teolojilerinden kaynaklanan teodise problemine cevabıdır: Kötülük ve acı, özgürlük var olduğu için vardır. Fakat özgürlüğün kökü yoktur, o nihai sınırdır. Özgürlük var olduğu için Tanrı acı çeker ve çarmıha gerilir. Tanrısal sevgi ve çarmıha gerilme Tanrı'nın, kötülüğün ve acının kaynağı olan özgürlüğün sırrına cevabıdır. "İsa Mesih biricik teodisedir" (Berdyaev, 2004:132). Tanrı'ya inanmak ve ahlaken onu kabul etmek sadece Tanrı'nın kendini bu dünyada açtığını kabul etmekle mümkündür. O kendini peygamberlerde, Oğul'da, Tinin soluğunda ve insanın yükselten, canlandıran tinsel arzusunda, tinsel tutkusunda açar. Tanrı bu dünyayı, objektif dünyayı yönetmez. Bu dünya kendi Prensinin – bu dünyanın Prensinin gücü altındadır. [Bu dünya Sezar'ın iradesi altındadır. Bu dünyanın hakimi Sezar'dır.] Tanrı 'dünya' değildir ve Tanrı'nın vahyi eskatolojik açıklanmadır/vahiydir. Tanrı dünyada değildir, onun verili gerçekliğinde ve zorunluluğunda değil, onun görevinin belirlenmesinde onun özgürlüğündedir. Tanrı sadece özgürlükte bulunur ve sadece özgürlükte eyleyebilir. O zorunlulukta bulunmaz ve zorunlulukta eylemez. Tanrı Hakikatte, İyilikte, Güzellikte ve Sevgide bulunur fakat dünya düzeninde değil. Tanrı dünyada kendini hakikat ve doğrudan gösterir fakat onun üzerinde kendi gücüyle hakimiyet kurmaz. Tanrı Tin'dir ve o sadece Tin'de ve Tin aracılığıyla eyleyebilir. Bu nedenle otorite ve nedensellik ile ilgili bizim fikirlerimiz Tanrı'ya uyarlanamaz.

Berdyaev'in kabul ettiği Tanrı-insan imajı ve Tanrı'nın kötülük karşısındaki duruşu en iyi ifadesini Büyük Engizisyoncu Öyküsü'nde bulur. Tanrı, onu kabul etmesi için insanı zorlamaz ve kötünün üstesinden gelmek için onu özgürlükten mahrum bırakmak yerine acı çekmeye razı olur. Berdyaev Tanrı'nın esas özelliği olarak hükümdarlığı, gücü değil, insaniliği, özgürlüğü, sevgiyi, fedakârlığı görür. Tanrı kendini kurban eden, sevginin Tanrısıdır.

Kaynaklar

_____, 1930, "O Kharaktere Russkoi Religioznoi Mysli XIX-Go Veka", *Sovremennye Zapiski Dergisi*, No. 42, p. 309-343.

_____, 1939, *Spirit and Reality*, çev. G. Reavey, London: Geoffrey Bles: The Centenary Press

_____, 1952, *The Beginning and The End*, çev. R. M. French, London Geoffrey Bles: The Centenary Press

_____, 1993, *Samopoznaniето*, Rus. çev. S. Mundrova Nedelcheva, Hristo Botev Yayınevi: Sofya

_____, 1994, *Smisalat na İstoriata*, Rus. çev. İ. Tsvetkov) Hristo Botev Yayınevi: Sofya

_____, 2002, *Za Robstvoto İ Svobodata Na Choveka*, Rus. çev. D. Kirkov, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

_____, 2004), *Smisalat Na Tvorchestvoto*, Rus. çev. N. Zaneva, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

_____, 2005a, *Mirogledat Na Dostoevski*, Rus. çev. İ. Tsvetkov, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

_____, 2005b, *Prednaznachenieto na Choveka*, Rus. çev. İ. Dobрева, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

_____, 2006, *Filosofia na Svobodniat Duh*, Rus. çev. D. Kirkov, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

N. A. Berdyaev'te Kötülük Problemi ve Teodise

_____, 2007, Ruskata İdea, Rus. çev. Marta Vladova, Zahariy Stoyanov Yayınevi: Sofya

Boehme, J., 1912, The Signature of All Things, London: J. M. Dent & Sons Ltd., New York, E. P. Dutton,

Boehme, J., 1995, Aurora ya da Tan Kızılığı, Alm. çev. D. Slivkova, Hristo Botev Yayınevi, Sofya,

Dostoyevski, F.M., 2009, Karamazov Kardeşler, çev. N.Y. Taluy, İş Bankası yayınları, İstanbul, 1025 s.

Lowrie, D. A., 1960, Rebillious Profet: A Life of N. Berdyaev, Victor Gollancz Ltd, Londra, 310 s.